फोन : ०२०-२९५१६२६४

अॅग्रोमेटअॅडवायझरी बुलेटीन
ग्रामीण कृषि मौसम सेवा, ऐएमएफयु,
कृषि हवामानशास्त्र विभाग
कृषि महाविद्यालय, पुणे ४११ ००५

ई-मेल : amfupune@gmail.com

हवामान अंदाजावर आधारित कृषी सल्ला समितीची साप्ताहिक बैठक दि. ०९/११/२०२६

जिल्हा : जळगाव

हवामान घटक	पुढील पाच दिवसांचा हवामानाचा अंदाज (०९/११/२०२६ ते १३/११/२०२६)				
दिनांक	10	11	12	13	14
पाऊस (मिमी)	0	0	0	0	0
कमाल तापमान (अं.सें.)	35	35	35	34	34
किमान तापमान (अं.सें.)	13	13	12	11	11
ढग स्थिती (आकाश)	0	0	0	0	0
सकाळची सापेक्ष आर्द्रता (%)	51	52	51	49	50
दुपारची सापेक्ष आर्द्रता (%)	34	33	32	34	33
वाऱ्याचा वेग (किमी/तास)	5.1	5.8	6.2	6.5	6.6
वाऱ्याची दिशा (अंश)	86	360	100	360	100

हवामान अंदाजावर आधारित कृषी सल्ला

पीक	पीक अवस्था	कृषि विषयक सल्ला
हवामान सारांश/ इशारा		भारतीय हवामान खात्याच्या प्रादेशिक हवामान केंद्र, मुंबई यांच्या अंदाजानुसार जिल्ह्यात दिनांक ०९ ते १३ नोव्हेंबर, २०२६ दरम्यान हवामान कोरडे राहण्याची शक्यता आहे.
विस्तारित श्रेणी अंदाज (ईआरएफएस)		विस्तारित श्रेणी अंदाजानुसार (ईआरएफएस) मध्य महाराष्ट्र विभागात (धुळे, नंदुरबार, जळगाव, नाशिक, अहमदनगर, पुणे, सातारा, सांगली, सोलापूर, कोल्हापूर) दिनांक ०८ ते १४ नोव्हेंबर, २०२६ दरम्यान ➢ पावसाचे प्रमाण सरासरी पेक्षा कमी राहण्याची शक्यता आहे. ➢ कमाल तापमान सरासरी इतके राहण्याची शक्यता आहे. ➢ किमान तापमान सरासरी इतके राहण्याची शक्यता आहे.
सामान्य सल्ला		• सर्व उभ्या पिकांना किड व रोगाचा प्रादुर्भाव आढळून आल्यास फुले बायोमिक्स ची फवारणी १० मिली प्रति लिटर पाणी प्रमाणे करावी. • हवामान अंदाजावर आधारित कृषि सल्ला व हवामा नाच्या पूर्वानुमाना करिता 'मेघदुत' मोबाईल अॅपचा वापर करावा. मेघगर्जना व विजेच्या पूर्वानुमानाकरिता 'दामिनी' मोबाईल अॅपचा वापर करावा. • कृषिविषयक माहितीसाठी, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या 'कृषिदर्शनी'चा एक संदर्भ ग्रंथ म्हणून उपयोग करावा. • जिल्ह्यातील कोरडवाहू/बागायती क्षेत्रात पिकाच्या संवेदनशील वाढीच्या अवस्थेत संरक्षित पाण्याची उपलब्धता असल्यासच रब्बी पिके जसे हरभरा, गहू आणि रब्बी ज्वारी पिकांच्या पेरणीचे नियोजन करावे. पेरणी साठी कमी कालावधीच्या वाणांची निवड करावी. • संरक्षित सिंचनाचा अत्यंत काटकसरीने वापर करावा. जास्तीत जास्त पाणी बचती साठी तुषार अथवा ठिबक सिंचनाचा कटाक्षाने वापर करावा. • रब्बी हंगामात पेरणी करताना शक्यतो आंतरपीक पद्धतीचा अवलंब करावा. उदा. ज्वारी + हरभरा (६:३), करडई + हरभरा (३:६). • जल व मृद संधारणासाठी बी बी एफ यंत्राद्वारे पेरणी करावी. • पेरणीवेळीस फुले बायोमिक्सची बीजप्रक्रिया करावी. तसेच सूक्ष्म अन्नद्रव्याची कमतरता असल्यास फुले ग्रेड II ची फवारणी १० मिली प्रति लिटर पाणी प्रमाणे करावी. • रब्बी हंगामात पिकामध्ये तणनाशके यांचा वापर कमी करून वेळोवेळी कोळपणी आणि खुरपणी करून पिके तणविरहित ठेवावीत. • ज्या ठिकाणी पिक पेरणी होऊन १० ते १२ दिवस झालेले आहेत तिथे गरजेनुसार पाणी देऊन नांग्या भराव्यात किंवा विरळणी करावी.
कापूस	बोंड उघडणे अवस्था	जिरायती कापसामध्ये बोंडे धरण्याच्या अवस्थेत (९०-१०० दिवसांनी) संरक्षित पाणी द्यावे . जर ३०-३५ % बोंडे फुटले असतील तर पहिली वेचणी सुरु करावी. त्यानंतर १५-२० दिवसांच्या अंतराने दुसरी व तिसरी वेचणी करावी. वेचणी केलेला कापूस ३-४ दिवस उन्हात वाळवून नंतर साठवणूक करावी. गुलाबी बोंड अळीच्या नियंत्रणासाठी एकरी ३ ट्रायकोकार्ड लावावेत. गुलाबी बोड अळीच्या प्रभावी नियंत्रणासाठी किडीच्या आर्थिक नुकसान पातळीनुसार लॅम्बडा सायहॅलोथ्रीन ५ टक्के ई.सी. ८ मिली किंवा स्पिनोसॅड ४५ एस.सी. ३.५ मिली किंवा प्रोफेनोफॉस ५० ई.सी. ३० मिली किंवा इमामेक्टीन बेंझोएट ५ एस.जी.४.४ ग्रॅम किंवा इन्डोक्झाकार्ब १४.५ एस.सी. १० मिली किंवा क्लोरेंनट्रानीलिप्रोल १८.५ एस.सी. ३ मिली प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून गरजेनुसार एका कीटकनाशकाची फवारणी करावी. पिकातील रोगग्रस्त पाने, बोंडे, फुले गोळा करून नष्ट करावीत. कापूस वेचणी पूर्ण झाल्यानंतर पऱ्हाटी व्यवस्थापनासाठी कॉटन श्रेडरचा वापर करून अवशेष जमिनीत मिसळावेत.
रब्बी सूर्यफुल	पेरणी	रब्बी सूर्यफुलाची पेरणी लवकरात लवकर पूर्ण करावी. बियाण्याचे प्रमाण : टोकण पद्धतीने : ५ किलो प्रति हेक्टरी

	अवस्था	किंवा पाभरीने : ८ ते १० किलो प्रति हेक्टरी. केवडा आणि मर रोगाच्या प्रतिबंधासाठी प्रति किलो बियाण्यास २ ते २.५ ग्रॅम थायरम किंवा कॅप्टन चोळावे. त्यानंतर ॲझोटोबॅक्टर आणि स्फुरद विरघळवणारे जिवाणू (PSB) प्रत्येकी २५ ग्रॅम किंवा फुले बायो मिक्स १० मिली प्रती किलो बियाणास लावून पेरणी करावी. पेरणीची अंतर - मध्यम ते खोल जमीन : ४५ सेंमी X ३० सेंमी, भारी जमीन व संकरित वाण : ६० सेंमी X ३० सेंमी. बियाणे ५ सेंमी पेक्षा जास्त खोल पेरू नये. खत व्यवस्थापन - कोरडवाहू पीक : प्रति हेक्टरी ५० किलो नत्र , २५ किलो स्फुरद आणि २५ किलो पालाश द्यावे. बागायती पीक : प्रति हेक्टरी ३० किलो नत्र , ३० किलो स्फुरद आणि ३० किलो पालाश पेरणीच्या वेळी द्यावे. उर्वरित ३० किलो नत्र पेरणीनंतर १ महिन्याने (जमिनीत ओलावा असताना) द्यावे.
हरभरा	पेरणी अवस्था	कोरडवाहू हरभऱ्याची पेरणी जमिनीत पुरेसा ओलावा असताना करावी. हरभऱ्याच्या 'फुले विक्रम' या जातीची लागवड करून तुषार सिंचन पद्धतीने पाणी दिल्यास शाश्वत उत्पादन शक्य आहे. बागायती हरभऱ्याची पेरणी लवकरात लवकर पूर्ण करावी . पेरणीसाठी विजय, विशाल, दिग्विजय, फुले विक्रांत, फुले विश्वराज या देशी हरभरा वाणांची निवड कोरडवाहू व बागायत क्षेत्रासाठी करावा. काबुली हरभऱ्यामध्ये विराट, कृपा, पी के व्ही - २, पी के व्ही – ४ या वाणांची निवड करावी. बीजप्रक्रियेसाठी ट्रायकोडर्मा हरजीयानम १ % डब्लू पी, ६ ग्रॅम प्रती किलो बियाण्यास वापरावे. त्यानंतर बियाण्यास रायझोबियम आणि पी एस बी २५ ग्रॅम प्रती किलो चोळावे किंवा फुले बायो मिक्स १० मिली प्रती किलो बियाणास वापरावे. घाटे आळीच्या एकात्मिक नियंत्रणासाठी २०० ग्रॅम ज्वारी पिकाचे बियाणे हरभरा बियाण्यामध्ये मिसळून पेरणी करावी. पेरणी ३० सेमी X १० सेमी अंतरावर करावी. पेरणी नंतर आणि उगवणी पूर्वी जमिनीत ओल असताना पेंडामिथीलीन तणनाशक २.५ ते ३ लिटर ५०० लिटर प्रती हेक्टरी पाण्यामध्ये फवारावे.
भुईमूग	पक्वता ते काढणी अवस्था	शेंगा पक्व झाले असतील तर पिकास हलके पाणी देऊन काढणी करावी. काढणी केलेले पिक ४-५ दिवस चांगले उन्हात वाळवून सुरक्षित ठिकाणी साठवण करावी.
रब्बी ज्वारी	पिक वाढीची अवस्था	ज्वारीची पेरणी लवकर झाली आहे तिथे खोड किडी च्या जैविक नियंत्र णासाठी ५ ते ६ ट्रायकोकार्ड आठवड्याच्या अंतराने प्रति हेक्टरी वापरावे. ज्यांच्याकडे पाण्याची उपलब्धता असेल त्यांनी पिकास संरक्षित पाणी द्यावे. गरजेनुसार १० ते १२ दिवसाच्या फरकाने निंदणी करावी. पिकाच्या वाढीच्या अवस्थेप्रमाणे पिकात कोळपणी करावी (पेरणीनंतर तीन, पाच आणि आठ आठवड्यानी). पिक ३० ते ४० दिवसापर्यंत तण मुक्त ठेवावे.
गहू	पेरणी अवस्था	वेळेवर बागायती पेरणी लवकरात लवकर पूर्ण करावी . साधारण १०० –१२५ किलो बियाणे प्रती हेक्टर वापरा वे. लागवड २०–२२.५ सेंमी ओळीचे अंतर ठेवून पेरणी करावी. प्रति किलो बियाण्यास ३ ग्रॅम थायरम या बुरशीनाशकाची बीजप्रक्रिया करून नंतर थायोमेथोझोंम ७० डब्लू.पी. १७.५ मिली प्रती १० किलो बियाणे कीटकनाशकाची आणि त्यानंतर अझोटोबॅक्टर २५ ग्रॅम प्रती किलो बियाणे अशी बीजप्रक्रिया करावी किंवा फुले बायो मिक्स १० मिली प्रती किलो बियाणास वापरावे.
रब्बी मका	पेरणी अवस्था	पेरणी लवकरात लवकर पूर्ण करावी. पेरणीसाठी १५–२० किलो प्रती हेक्टर बियाणे वापरावे. लागवड अंतर मध्यम व उशिरा येणाऱ्या वाणांसाठी ७५ × २० सेंमी, तर लवकर येणाऱ्या वाणांसाठी ६० × २० सेंमी. ठेवावे. बिजप्रक्रीयेसाठी प्रति किलो बियाण्यास २ –२.५ ग्रॅम थायरम चा वापर करावा. त्यानंतर अझोटोबॅक्टर २५ ग्रॅम प्रती किलो बियाण्यास लावावे किंवा फुले बायो मिक्स १० मिली प्रती किलो बियाणास वापरावे.
वांगी	पीक वाढीची अवस्था	रस शोषणाऱ्या (तुडतुडे) किडीच्या नियंत्रणासाठी सायपरमेथ्रीन २५% ई.सी.४ मिली किंवा फ्लोनीकॅमिड ५० टक्के डब्लु. जी. ४ ग्रॅम किंवा ॲफिडोपायरोपेन ५० डी.सी. २० मिली प्रति १० लिटर पाण्यातून फवारणी करावी.
केळी	पीक वाढीची अवस्था	बागेत करपा रोगाच्या नियंत्रणासाठी शेतकऱ्यांनी करपग्रस्त पाने कापून ते नष्ट करावे ,त्यानंतर मेटिरम + पायऱ्याक्लस्ट्रोबिन या संयुक्त बुरशीनाशकाची तीन ग्रॅम प्रति लिटर पाणी अधिक बॅनोले (मिनरल ऑइल) १० मिली प्रति लिटर किंवा **Azoxystrobin + Difenconazole** २ मिली प्रति लिटर पाणी किंवा टेबुकनाझोल + ट्रीफ्लॉपझीस्ट्रोबिन ०.५ मिली प्रति लिटर पाणी घेऊन फवारणी करावी किंवा **Tilt (Propiconazole)** ०.५ मिली प्रति लीटर + मिनरल ऑइल १० मिली प्रति लिटर पाणी घेऊन फवारणी करावी. केळी लागावडीनंतर चौथ्या महिन्यात सुक्ष्म अन्नद्रव्ये इडिटीए-जस्त आणि इडिटीए-लोह यांची प्रत्येकी ५० ग्रॅम मात्रा १० लिटर पाण्यात घेऊन फवारणी करावी. बागेस उपलब्धतेनुसार व आवश्यकतेनुसार पाणी द्यावे. पाणी देण्यासाठी ठिबक सिंचनाचा वापर करावा. मृद ओलावा संवेदक वापरून गरजेनुसार सिंचनाचे नियोजन करावे. बागेला पाणी देताना शक्यतो रात्री किंवा पहाटे पाणी द्यावे. अच्छादनाचा वापर ३० मायक्रोन जाळीचा चंदेरी रंगाचा पॉलिथिन केळीच्या दोन ओळीतील मोकळया जागेत टाकण्यात यावे. सेंद्रिय आच्छादनाचा वापर केळीच्या दोन ओळीत वाढलेले उसाचे पाचट , गव्हाचा भुसा, सोयाबीनचा भुसा याचा सेंद्रिय आच्छादन म्हणून वापर करावा. केळी पिकाच्या वाढीच्या अवस्थेनुसार ठिबक सिंचनातून शिफारशीत खते द्यावेत. बाष्पीरोधकाचा वापर केओलीन बाष्परोधक पावडरची ८० ग्रॅम प्रति लिटर प्रमाणे पंधरा दिवसांच्या अंतराने फवारणी करावी. ऍसिटिल स्यालीसिलिक आम्ल १८० मिलिग्रॅम (इथेनॉलमध्ये विरघळून) प्रती दहा लिटर पाण्यात घेऊन फवारणी करावी. घड व्यवस्थापन घड पूर्ण निसल्यावर केळ फुल वेळीच कापावे , घडांवर आठ ते नऊ फण्या ठेवून बाकी खालच्या फण्या कापून टाकाव्यात केळीचा घड पूर्ण निसवल्यावर व तद नंतर पंधरा दिवसांनी दहा लिटर पाण्यात ५० ग्रॅम पोटॅशियम डायहायड्रोजन फॉस्फेट अधिक १०० ग्राम युरिया मिसळून धडावर फवारणी करावी किंवा केळफुल कापल्यानंतर एकदा व त्यानंतर तीस दिवसांनी दुसऱ्यांदा दहा लिटर पाण्यात २०० ग्राम सल्फेट ऑफ पोटॅश मीसळून पहावर फवारणी करावी , घडावर ६% सच्छेद्रतेच्या पांढच्या पॉलिथिन पिशव्यांचे आवरण करावे , बागेभोवती कुंपण करावे. निंबोळी पेंड झाडाची अवस्था पाहून २५०-५०० ग्रॅम प्रति झाड द्यावे.

फळबाग	नियोजन	सध्याच्या हवामानामुळे फळबागांमध्ये बाष्पीभवन कमी करण्यासाठी सेंद्रिय आच्छादनाचा वापर करावा तसेच बाष्परोधकाची (केओलीन ३%) फवारणी करावी. बागेस ठिबक सिंचनाचा सकाळ आणि संध्याकाळी वापर करावा. फळधारणा जास्त असल्यास विरळणी करावी. बागेत नत्र खताचा वापर कमी करावा. बाग नेहमी तणनियंत्रण करून स्वच्छ ठेवावी. बागेस सेंद्रिय खतांचा वापर करावा.
जनावरांचे व्यवस्थापन		पाणी अत्यंत मर्यादित असल्यास मोठ्या क्षेत्रावर चारा पीक घेण्याऐवजी आवश्यक पशुधनासाठी मर्यादित क्षेत्रात संरक्षित सिंचनाखाली चारा उत्पादन करण्याचे नियोजन करता येईल. उपलब्ध पाणी , पेरणीची वेळ , जमिनीतील ओलावा आणि स्थानिक हवामान लक्षात घेऊन ज्वारी , बाजरी, मका, बरसीम किंवा लुसर्न यांसारख्या चारा पिकांचा विचार करता येतो. संभाव्य चाराटंचाई लक्षात घेऊन उपलब्ध हिरवा चारा , कडबा, पिकांचे अवशेष, वाळलेला चारा आणि इतर स्रोतांचे योग्य नियोजन करणे आवश्यक आहे. उपलब्ध चाऱ्याचे संवर्धन , कमी पाण्यात येणाऱ्या चारा पिकांची लागवड, मुरघास निर्मिती, चाऱ्याची पौष्टिकता वाढविणे तसेच सामूहिक चारा व्यवस्थापन यांवर विशेष भर देणे गरजेचे आहे. उपलब्ध हिरवा चारा एकाच वेळी मोठ्या प्रमाणात जनावरांना देण्याऐवजी त्याचे नियोजनबद्ध वाटप करावे. सोयाबीन, ज्वारी, बाजरी, मका, तूर आणि इतर पिकांपासून उपलब्ध होणारे अवशेष चारा म्हणून वापरावेत. या अवशेषांचे योग्य प्रकारे कुट्टीकरण करून सुरक्षित ठिकाणी साठवणूक केल्यास भविष्यातील चाराटंचाईची तीव्रता कमी करण्यास मदत होते.
***टिप : शेतकरीबंधूनी किटकनाशकाची, बुरशीनाशकाची फवारणी करताना स्वत:ची योग्य ती खबरदारी/ काळजी धेऊन किसान कवच बॉडीसूटचा वापर करावा.**		

स्त्रोत : १) हवामान पूर्वानुमान : प्रादेशिक हवामान पूर्वानुमान केंद्र, मुंबई.
२) मागील हवामान : -

स्वाक्षरीत
प्रमुख अन्वेषक, ग्राकृमौसे,ऐएमएफयु, पुणे तथा
प्रमुख, कृषि हवामानशास्त्र विभाग, कृ.म.वि., पुणे

ठिकाण : कृ.म.वि., पुणे . दि. : ०९.११.२०२६